

308. Van Dale, de letter H (4)

1. Het sacrum is het heiligbeen. Het verschil tussen een heiligedag en een heiligendag [uitspraak voor beide gelijk] is heel subtiel. Waar zit de heiliglendenspier? Het is heilloos om op Heilloos begrip te rekenen. Zijn Magere Hein, Vriend Hein en Heintje Pik allemaal dezelfde? Een heinmannetje is een kabouter. In de sport kom je het heintjedavidseffect veelvuldig tegen. Een heister is niet zo gebruikelijk. Een motto voor padvindsters was 'een heitje voor een karweitje' (het vroegere kwartje). Een kwartjesvinder (heitjespieijzer) is een bedrieger. Weet jij, hoe de vier Heemskinderen heten? Zij was kampioen sms'en van sms-berichten. Een helixstructuur is een spiraalvorm. Hij had een helikoptervisie (helicopterview). Met 'hij' wordt in dit verband de bestuurder van de helicoptère bedoeld.

2. Het kompas was een leidend voorwerp. De term 'heitres Franzosenvolk' hebben we aan Heine te danken. Hij staat als Jut voor het hek (beteuterd). De hekdavit zit boven aan de spiegel van een schip. Een 'hekje' op een telefoontoestel is het volgende teken: #. Welke ploeg is hekkensluiter in de Eredivisie (eigenaam)? Een cladomanie is een heksenbezem. De hel van Deurne en de hel van het Noorden ken je vast wel. Dantes hel (de hel van Dante) verwijst naar Dante Alighieri en zijn werk 'De Goddelijke Komēdie' (La Divina Commedia). De groene hel is het oerwoud in het Amazonegebied. De helden godes zijn de strijders voor het geloof. Een heldenkamp (aristie) is een gevecht van uitgelezen strijders. Een limpide betoog is helder.

3. Helderziendheid is paragnosie (clairvoyance). De magnitude van een ster is zijn helderheid. Een heletoonstoolladder bestaat uit zeven tonen met tussen elke toon een hele toonafstand. Helicoïdaal is schroefvormig. Een helicon is een cirkelvormig gebouwde contrabastuba voor militaire muziek. Het heliocentrische wereldbeeld heeft het geocentrische verdrongen. Een heliosis is een zonnesteek. Ik neig ertoe zijn zijde te kiezen. Het hellenisme is de Griekse beschaving zoals deze zich in Europa, Azië en Afrika vertoont na de val van het rijk van Alexander de Grote. De hellevorst is Satan en de helleschipper is Charon.

4. In het hellmanngetal drukken we strengheid van winters uit. Het HELLp-syndroom (Jaarboek 2008) is een zwangerschapscomplicatie. Een helluo (heluo) librorum is iemand die veel leest maar het gelezene niet in zijn geest verwerkt (een boekenverslinder). De helmholtzenergie is gerelateerd aan de gibbsenergie. Een helminthagogum is een wormafdrijvend middel, de helminthiasis is de wormziekte en helminthoecidiën zijn aaltjesgallen. De helmbasilisk is een onschuldige boomhagedis en de helmkasuaris is een loopvogel. Een helmkleed komt als lambrekijn in de heraldiek voor. Helmstijlige bloemen zijn gynandrisch. In de heraldiek is een cimier een helmteken. Een volk van heloten is in slavernij. Een helofyt is een moerasplant.

5. Helosis is de aanwezigheid van likdoorns. Alle beetjes helpen zei de mug, en ze pieste in zee. Eben-Haëzer: tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen. Helse steen is lapis infernalis. Hij heeft 'm om en is 'm gesmeerd. Hemagglutinatie is klontering van rode bloedcellen. Een hematofob moet geen dokter worden. Is een he-man een hij-man? Elke dag een draadje is een hemdsmouw in het jaar. Een hemdsbloes is een chemisier en een hemdbroek is een chemise-enveloppe. Je kunt iemand de hemel in prijzen. Het godenverblijf is het empyreum.

6. Als mijn kat een koe was, kocht ik geen melk meer. Een hemelbode (Godsbode, Godsman) is een Godsgezant. Een hemelgod staat tegenover een aardgod. China is het Hemelse Rijk, een Chinees is daar een zoon van. Op Hemelvaart wordt de hemelvaart herdacht. Wel hemeltjelijef, het is al zes uur. De hemicellulose is een koolhydraat dat als reservestof in de celwand van planten is opgeslagen. Het heo [haa-ee-oo] is het hoger economisch onderwijs. Een hepatocyt is een levercel. Herderspoëzie is arcadische, bucolische poëzie. Heterodox is niet-orthodox.

7. De hemichordata vormen een stam van het dierenrijk, waartoe wormachtige zeedieren (eikelwormen) behoren. Een hemistische is een halve versregel, met name een halve alexandrijn. Zoek de hemline-indicator maar eens op, dan kom je uit bij de rokzoom en de Dow-Jonesindex. De hemlockspar schijnt uit Canada te stammen. Hup Holland, hup. Laat de leeuw niet in zijn hemmetje (hempje, hemdje, hempie) staan. De hemotachygrafie is de dopplersonografie. Het hempje-licht-op is een mixdrank van witte curaçao, citroenlikeur en persico. In 'de haas schoot de jager' is 'de haas' het lijdend voorwerp. Een hendekasyllabus is een elflettergeregigd vers. Wil je de hendel even overhalen? De hendiadys is een stijlfiguur.

8. De brave of goede hendrik is de algoede ganzenvoet, een brave hendrik is een persoon. Wanneer leefde Hendrik de Eenentwintigste (Hendrik XXI)? Een hengselkruis is een ankh. De hengsten varen vooral op de Schelde. Had Vondel uit de hengstenbron gedronken? Een hennebei (hennebes) is een hennebraam. Eronder lag een hennenei. Hij moest door het hennepen venster kijken. Soms kun je niet meer henneweg of denneweg. Kijk, daar ligt nog wat henneppapier [slim uitspreken!]. Een henri-quatre is een korte puntbaard. De henry is een eenheid van zelfinductie. Henzen is in de hens staan. Hij kreeg een hepatitis B-vaccinatie.

9. De hepivakantie (Jaarboek 2008) valt tussen Hemelvaart en Pinksteren. De Pentateuch samen met de boeken Jozua en Richteren is de Heptateuch. Heptyl is een alkylgroep afgeleid van heptaan. Hij kreeg een herretje voor natte his. Hij droeg de herautsstaf. Heracleïsch komt van Heracles, herculisch van Hercules. Herbebossen is reboiseren. Bij de kastelein hing een foto met een hermelijn. Een herbicide is een onkruidverdelger. Voor die klus (een herculeswerk) hebben we nog wel een paar herculesen (herculen). De Heer is mijn herder, de Goede Herder. Een ecloge is een herdersdicht. De hereditas jacens (meervoud: hereditates jacentes) is de juridisch nog niet aanvaarde erfenis. Een hereditas sine sacris is een buitenkansje en de hereditatis petitio is het opeisen van een erfenis. Een cenobiet is geen kluizenaar (heremiet, anachoreet, troglodiet).

10. Een kluizenaarswoning is een hermitage, een kluizenaarsdorp een thebaïde. Hij kijkt naar de Klundert of Willemstad in brand staat (hij is scheel). Een heresiarch is een aartsketter. Een herendas is een kravat. De dames sloten een herenakkoord. Een herfstbergamot is een sapperdegroentje. De heriheri is een eenpansgerecht (Suriname). Een herinfectie is een re-infectie. In de drukkerij moet men soms reïmponeren. Geheugenverlies is amnesie.

11. Een herkenningmelodie is een jingle (leader, tune). Alex van Deventer draagt een herkomstnaam. De heilige hermandad is de politie. De hermansiania zijn de prullaria van W.F. Hermans. Een hermeneut is een (Bijbel)uitlegger. Je geeft geen sou toe, je bent immers geen hernhutter? Herpes zoster is gordelroos, herpes tonsurans is een schimmelziekte van de huid veroorzaakt door een trichofytonsoort, herpes labialis is herpes simplex rond de mond en herpes genitalis is herpes simplex van de uitwendige genitalia, een geslachtsziekte. Het bedrijf wil zich herpositioneren. De herrenmoral is de moraal der heersers. Ik hoorde het van de koningin herself. De hypofyse is het hersenaanhangsel. Hesterno die is gisteren.

12. Het harde hersenvlies is de dura mater en het zachte de pia mater. Een hertoginnenaardappel (Jaarboek 2009) is een pomme duchesse. Het sint-janskruid behoort tot het plantengeslacht hertshooi. Het hertzwijn is de babiroesa. Hervese kaas is een sterkruikende en -smakende kaas. De Hervorming is de reformatie van de r.-k. [èr-kaa] kerk in de zestiende eeuw. Dat was de hervormingstijd. De Grondwet onderging een grondwetswijziging. De Hessische vlieg of hessenmug is een galmug. De hesperidenfontein is een zeker vuurwerk.

Rein Leentfaar